

Women's Political Participation in Mazandaran Province and the Socio-Cultural Factors Affecting It

Zeinab. Soltani¹, Abolghasem. Heidarabadi^{2*}, Manouchehr. Pahlavan², Fatemeh. Hashemnejad Abari³

¹ PhD Student of Political Sociology, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

² Assistant Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

³ Assistant Professor, Department of Sociology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

* Corresponding author email address: ashahin2000@yahoo.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Soltani, Z., Heidarabadi, A., Pahlavan, M., & Hashemnejad Abari, F. (2024). Women's Political Participation in Mazandaran Province and the Socio-Cultural Factors Affecting It. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 3(3), 236-248.

© 2024 the authors. Published by Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine and investigate the socio-cultural factors influencing women's political participation in Mazandaran. The theoretical framework is based on the perspectives of Robert Putnam, Habermas, Lerner, Milbrath, and Lipset. The research method is a survey, and the unit of analysis is women over 18 years of age. The sampling method is multi-stage cluster sampling, and the sample size, according to Cochran's formula, is 384 individuals. The data collection tool is a researcher-made questionnaire. Data analysis methods include Pearson correlation coefficient, path analysis, and multiple regression analysis using SPSS software. Face validity was used to assess validity, and the Cronbach's alpha coefficient for the dependent variable of political participation was 0.885, indicating the reliability of the variables. The findings showed that the average political participation in both the objective and subjective dimensions of political participation was moderate. About 8.9% reported very low levels of political participation. Approximately 17.7% indicated low participation, about 33.8% reported moderate participation, about 21.4% reported high participation, and about 14.6% reported very high political participation. There is a positive and direct relationship between the variables of social capital, political socialization, the extent of media use, cultural capital, religiosity, and the level of social security with the level of political participation in both objective and subjective dimensions. Regression analysis shows that 41.2% of the variance in women's political participation is related to the independent variables. The highest explanation of variance and changes in women's political participation belong to the variables of political socialization and social capital, respectively. In conclusion, strengthening and enhancing social and cultural capital, the feeling of security, socialization, political socialization, and religious beliefs can play a significant role in shaping women's attitudes towards political participation in both the subjective and objective dimensions of political participation, encouraging women residing in the cities of Mazandaran province to increase their political participation in various social arenas.

Keywords: Political participation, social capital, political socialization, cultural capital, women.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Political participation is a significant issue in developing countries, including Iran. The involvement of citizens in political arenas, especially elections, is crucial for strengthening governments. The higher the public participation, the more likely it is that cooperation and efforts toward achieving the nation's goals will be successful. However, many structural challenges in development programs are linked to deficiencies in this area. In Iran, political participation has been defined as one of the core elements of social, cultural, economic, and political development (Mohseni Tabrizi et al., 2003).

According to Keyes' social theory, social participation refers to the evaluation of an individual's social worth and how they perceive their contribution to society. Keyes argues that individuals evaluate whether they are important members of their community and whether their actions add value to their world. This concept of social participation aligns with Marx's assertion that humans are inherently productive beings. Furthermore, political participation is closely linked to major political science concepts such as political parties, pressure groups, the relationship between people and the government, and civil society (Bani Fatemeh, 2013).

Voting in elections is a crucial form of political participation, representing voluntary activities through which citizens can influence political decision-making directly or indirectly. In Iran, since the Islamic Revolution, elections have played a vital role in the political system, serving as a test of the government's popularity and support among the people. Political participation is also closely related to the legitimacy of political systems, providing an important measure of a country's political development (Panahi, 2005).

The factors that motivate citizens to engage in political participation, especially in elections, are of particular interest in understanding political behavior. The present study seeks to explore the social and cultural factors that influence political participation among women in Mazandaran Province. The study builds on the theoretical perspectives of Robert Putnam, Habermas, Lerner, Milbrath, and Lipset to assess the relationships between social capital, political socialization, cultural capital, religiosity, media usage, and the sense of social security with women's political participation in both its objective and subjective dimensions.

Methods and Materials

The present research employs a survey methodology with a sample of women over the age of 18 in Mazandaran Province. A multi-stage cluster sampling method was used, and the sample size was determined as 384 individuals, based on Cochran's formula. The primary data collection instrument was a researcher-made questionnaire, which underwent face validity assessment, and the reliability of the dependent variable, political participation, was confirmed by a Cronbach's alpha coefficient of 0.885.

To analyze the data, the researchers employed various statistical methods, including Pearson correlation coefficient, path analysis, and multiple regression analysis, utilizing SPSS software. These methods allowed for the examination of the relationships between the independent variables (social capital, political socialization, media usage, cultural capital, religiosity, and sense of social security) and the dependent variable of political participation.

Findings

The findings of the study indicated that the average political participation among women in Mazandaran was moderate in both the objective and subjective dimensions. About 8.9% of the respondents reported very low levels of political participation, while 17.7% reported low participation. Approximately 33.8% of the respondents rated their political participation as moderate, 21.4% as high, and 14.6% as very high.

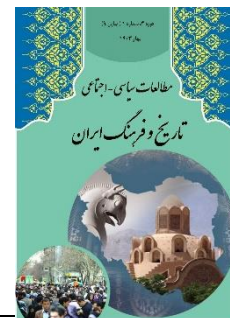
The correlation analysis revealed a positive and direct relationship between social capital, political socialization, media usage, cultural capital, religiosity, and social security with the level of political participation. Regression analysis showed that 41.2% of the variance in political participation among women in Mazandaran Province could be explained by these independent variables. The highest variance explanation was provided by political socialization and social capital, respectively.

Discussion and Conclusion

Political participation is a multifaceted concept that varies across societies, depending on the levels of social cohesion and cultural factors. In societies with weaker organic solidarity, such as Mazandaran, the cultivation of collective identity and emotional bonds becomes a crucial motivational factor for political participation (Panahi, 2005). The findings of this study indicate that social capital and political socialization play a significant role in shaping women's political engagement. Strengthening these elements can increase political participation, particularly in the subjective dimension, where women's attitudes and perceptions towards politics are formed.

The positive correlation between religiosity and political participation highlights the influence of religious beliefs on political behavior, which aligns with prior research on the role of religiosity in shaping political engagement (Darabi, 2015). The study also found that media usage was significantly related to political participation, supporting the argument that access to information and media exposure can enhance political awareness and involvement (Mohseni Tabrizi et al., 2003).

In conclusion, enhancing social capital, political socialization, and religious beliefs, as well as fostering a sense of security, can significantly contribute to increasing women's political participation in Mazandaran Province. These findings are consistent with the theoretical perspectives of Putnam, Habermas, and Lipset, who emphasize the importance of civic engagement and social capital in democratic participation (Bani Fatemeh, 2013). Future research should explore the long-term effects of social and political interventions aimed at increasing political participation, particularly among women in developing regions like Mazandaran.

مشارکت سیاسی زنان در استان مازندران و عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر آن

زینب سلطانی^۱، ابوالقاسم حیدرآبادی^۲، منوچهر پهلوان^۳، فاطمه هاشم نژاد آبرسی^۳

۱. دانشجوی دکتری جامعه شناسی سیاسی، گروه جامعه شناسی واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

۲. استادیار گروه جامعه شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

۳. استادیار گروه جامعه شناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: ashahin2000@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

سلطانی، زینب، حیدرآبادی، ابوالقاسم، پهلوان، منوچهر، و هاشم نژاد آبرسی، فاطمه. (۱۴۰۳). مشارکت سیاسی زنان در استان مازندران و عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر آن. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۳(۳)، ۲۴۸-۲۳۶.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

هدف از این پژوهش بررسی و مطالعه عوامل اجتماعی فرهنگی موثر بر مشارکت سیاسی زنان در مازندران می‌باشد. دیدگاه‌های ابرت پاتنام، هابرماس، لرنر، میلبراث و لیپست به عنوان چارچوب نظری انتخاب شدند. روش تحقیق، پیمایشی و واحد تحلیل زنان بالای ۱۸ ساله است. شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای است و حجم نمونه طبق فرمول کوکران ۳۸۴ نفر می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل مسیر و تحلیل رگرسیون چندمتغیره با استفاده از نرم‌افزار SPSS است. از اعتبار صوری جهت سنجش اعتبار استفاده شد و ضریب آلفای کرونباخ برای متغیر وابسته مشارکت سیاسی برابر با ۰/۸۸۵ بوده که نشان دهنده پایا بودن متغیرها است. یافته‌ها نشان داد که میانگین مشارکت سیاسی در دو بعد مشارکت سیاسی عینی و ذهنی در حد متوسط بوده است. حدود ۸/۹ درصد میزان مشارکت سیاسی -شان در حد خیلی کم است. حدود ۱۷/۷ درصد در حد کم، حدود ۳۳/۸ درصد در حد متوسط، حدود ۲۱/۴ درصد در حد زیاد و حدود ۱۴/۶ درصد نیز میزان مشارکت سیاسی را در حد خیلی زیاد می‌دانند. بین متغیرهای سرمایه اجتماعی، جامعه‌پذیری سیاسی، میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، سرمایه فرهنگی، دینداری و میزان احساس امنیت اجتماعی با میزان مشارکت سیاسی در دو بعد مشارکت سیاسی عینی و ذهنی رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. تحلیل رگرسیونی نشان می‌دهد که ۴۱/۲ درصد از تغییرات مشارکت سیاسی زنان به متغیرهای مستقل مربوط می‌شود. بیشترین تبیین واریانس و تغییرات مشارکت سیاسی زنان به ترتیب متغیرهای جامعه‌پذیری سیاسی و همچنین سرمایه اجتماعی بوده است. در نتیجه تقویت و بالا بردن سطح سرمایه اجتماعی و فرهنگی، احساس امنیت، اجتماعی شدن و جامعه‌پذیری سیاسی و همچنین باورهای دینی می‌تواند در نگرش زنان نسبت به میزان مشارکت سیاسی در ابعاد مشارکت سیاسی ذهنی و مشارکت سیاسی عینی نقش بارزی داشته باشد و زنان ساکن در شهرهای استان مازندران را ترغیب به افزایش مشارکت سیاسی در صحنه‌های مختلف جامعه نماید.

کلیدواژگان: مشارکت سیاسی، سرمایه اجتماعی، جامعه‌پذیری سیاسی، سرمایه فرهنگی، زنان.

مشارکت سیاسی از مهمترین مسائل در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران است. یکی از مقوله‌های بسیار مهمی که برای هر دولت و ملتی حائز اهمیت است حضور مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف سیاسی و به طور اخص انتخابات است. در واقع مردم در عرصه سیاست و همچنین شرکت آن‌ها در انتخابات مهمترین مولفه در جهت تحکیم دولتها می‌باشد و هر چه حضور مردم چشمگیرتر باشد بی شک همکاری، همیاری و تلاش آن‌ها نیز در جهت پیشبرد اهداف تعیین شده برای کشور بیشتر و موثرتر می‌باشد. پدیده مشارکت یکی از مهمترین ابعاد توسعه اجتماعی توسعه فرهنگی توسعه اقتصادی و توسعه سیاسی در هر جامعه و خصوصاً جامعه رو به رشد ایران است و برخی از مشکلات ساختاری و عملکرد برنامه‌های توسعه ناشی از نارسائی‌های است که در این حوزه داریم. آنچه در این میان بر مسایل موجود می‌افزاید این است که نه مفهوم مشارکت و ابعاد آن در جامعه ما به خوبی تعریف شده است و نه عوامل تقویت کننده و یا در طیف دیگر تضعیف کننده آن موضوع مورد بررسی جدی قرار گرفته است (Mohseni Tabrizi et al., 2003).

طبق نظریه اجتماعی کییز، مشارکت اجتماعی عبارت است از: ارزیابی ارزش اجتماعی که فرد دارد و شامل این عقیده است که آیا فرد جزئی مهم از جامعه است و چه ارزشی را به جهان خود اضافه می‌کند. مشارکت اجتماعی با مفاهیم بازدهی و مسئولیت پذیری شباهت دارد. بازدهی فردی به این معنا است که عقیده داشته باشیم می‌توانیم رفتار خاصی را از خود نشان دهیم و به اهداف ویژه‌ای برسیم. مشارکت اجتماعی معرف این است که این افراد فکر می‌کنند آن چه که انجام می‌دهند، برای جامعه ارزشمند است یا نه؟ این نگرش هم راستا با درون مایه‌ایست که مارکس مطرح می‌کند مبنی بر این که انسان‌ها ماهیتاً زاینده‌اند. مشارکت سیاسی با مهمترین مباحث مربوط به علم سیاست، نظیر احزاب، گروه‌های فشار، روابط مردم و حکومت، جامعه مدنی و نظایر آن پیوند عمیق و ناگسستنی دارد. با وجود متون غنی در این زمینه موضوع مشارکت و علل و انگیزه‌های آن همچنان مورد گفت و گو و مباحثه است و اختلاف در این مقوله محسوس و در خور ملاحظه می‌باشد و حقیقتاً همچنان در هاله‌ای از ابهام است (Bani Fatemeh, 2013).

شرکت در انتخابات یکی از انواع مهم مشارکت سیاسی است که خود به آن دسته از فعالیت‌های ارادی دلالت دارد که از طریق آن‌ها اعضای یک جامعه در انتخاب تصمیم گیرندگان سیاسی مشارکت و به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در شکل دادن به سیاست عمومی نفوذ و دخالت می‌نمایند. رای دادن در انتخابات معیار عمده اندازه گیری میزان مشارکت سیاسی مردم یک جامعه است. در ایران بالاخص پس از پیروزی انقلاب اسلامی، انتخابات صرف نظر از اهمیتی که به طور معمول در یک نظام سیاسی مبتنی بر آرای مردم دارد. عملاً به عنوان شاخص و آزمونی در جهت تثبیت نظام سیاسی و میزان محبوبیت و حمایت آن در بین مردم تلقی می‌شود.

مشارکت سیاسی^۱ جزئی از رفتار اجتماعی محسوب می‌شود چرا که اولاً به منزله یکی از ارکان و شاخص‌های عمده توسعه سیاسی به شمار می‌رود. ثانیاً رابطه تنگاتنگی با مشروعیت نظامهای سیاسی دارد و ثالثاً به میزان زیادی بیانگر نوع نظام سیاسی هر جامعه‌ای است. بنابراین مطالعه مشارکت سیاسی هر جامعه‌ای شناخت رفتار سیاسی مردم آن را میسر می‌سازد و مشخص می‌کند که در بسترهای اجتماعی گوناگون میزان مشارکت سیاسی تحت تأثیر چه عواملی تغییر می‌پذیرد (Panahi, 2005). مشارکت سیاسی یکی از مصادیق حضور مردم در تعیین سرنوشت خود است. و یکی از اساسی‌ترین صورت‌های روابط اجتماعی بوده و به عنوان یکی از محورهای موضوعی در جامعه شناسی تلقی شده است. دایره المعارف بین المللی علوم اجتماعی، مشارکت سیاسی را فعالیت داوطلبانه اعضای جامعه در انتخاب رهبران و شرکت مستقیم و غیر مستقیم در سیاست گذاری عمومی تعریف کرده است (Mostafa, 1996).

¹ - Political Participation

رای دهی و مشارکت در انتخابات آشکارترین نوع مشارکت سیاسی برای اغلب شهروندان در جوامع مردم سالار است. رای دادن موثرترین و عملی‌ترین وسیله برای شهروندان است تا افکار و عقاید خود را در اداره امور عمومی و اجتماعی اعمال کنند. اساسی‌ترین عملکرد مشارکت رای دهی، فرصت دادن برای جانشینی و انتقال مناصب و مسئولیت‌ها در جامعه است. بنابراین مشارکت سیاسی به فعالیت‌های داوطلبانه و آزادانه اعضای یک جامعه (چه به صورت فردی و چه به صورت جمعی) در امور حکومتی و سیاسی که با هدف تاثیر گذاری مستقیم یا غیرمستقیم بر تصمیم‌های سیاسی کشور صورت می‌گیرند اطلاق می‌شود. این فعالیت‌ها ممکن است حمایت از سیاست‌های موجود مقامات دولتی و یا ساختار نظام باشد و یا ممکن است به دنبال تغییر وضع موجود در نظر گرفته شود. مشارکت سیاسی شهروندان اهمیت خاصی برای ثبات و پویایی جامعه دارد. از این رو دست یافتن به چگونگی نگرش سیاسی شهروندان و توجه هر چه بیشتر به عوامل اجتماعی که به مشارکت سیاسی این افراد کمک می‌کند، امری ضروری است. از جمله دلایل مطالعه مشارکت انتخاباتی، بررسی علل و عوامل موثر بر حضور شهروندان در پای صندوق‌های رای و راه‌های افزایش این حضور است. بنابراین سوالی که این تحقیق به دنبال پاسخ به آن است، این است که چه عواملی شهروندان را به مشارکت سیاسی بر می‌انگیزاند؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع همبستگی و به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را شهروندان جوان ۱۸ تا ۳۵ سال استان مازندران تشکیل می‌دهد که تعداد آنان طبق آمار سرشماری برابر با ۶۵۲۴۰ نفر است. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردیده‌اند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعیین گردید. نمونه‌گیری عبارت است از مجموعه اقداماتی که برای انتخاب تعدادی از افراد جامعه به نحوی که معرف آن باشند، انجام می‌پذیرد. در قسمت روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به کار گرفته شد. انتخاب افراد در مناطق مربوطه بدین شکل بوده است که ابتدا شهرها به چند منطقه اصلی تقسیم شده، و در هر منطقه، تعداد منزل در نظر گرفته و با اولین کسی که جلوی درب منزل حاضر می‌شد به شرط اینکه فرد مورد نظر حاضر به مصاحبه باشد و نفر سومی هم (به عنوان مزاحم) حضور نداشته باشد و همچنین پاسخگوی مورد نظر در رده سنی مورد نظر قرار داشته باشد آنگاه جریان مصاحبه صورت گرفت. از تکنیک پرسشنامه که رایج‌ترین تکنیک مورد استفاده در تحقیق پیمایشی است استفاده شده است. در بحث اعتبار وسیله اندازه‌گیری چندین نوع مختلف اعتبار می‌توان متصور بود که هر کدام با بعد متفاوتی از موضوع اندازه‌گیری سروکار دارند. اما در این تحقیق ما از اعتبار صوری و اعتبار سازه‌ای استفاده شد. برای اطمینان از پایایی ابزار تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است.

مقدار آلفای کرونباخ متغیرهای مستقل و وابسته مورد بررسی بین ۰/۸۸۱ تا ۰/۹۷۲ می‌باشد و نشانگر آن است که همبستگی و همسازی درونی بین گویه‌های مربوط به متغیرها مناسب و قابل قبول می‌باشد. به عبارت دیگر از پایایی و قابلیت اعتماد برخوردار است. به عنوان مثال مقدار ضریب آلفای کرونباخ متغیر مستقل جامعه پذیری سیاسی برابر با ۰/۹۳۲، مسئولیت پذیری اجتماعی برابر با ۰/۹۷۲ و برای متغیر اثربخشی سیاسی برابر با ۰/۹۴۳ بوده است. مقدار ضریب آلفای کرونباخ مشارکت سیاسی برابر با ۰/۹۴۶ می‌باشد که در حد بسیار بالایی است و گویه‌های آن توانسته‌اند از همسازی درونی لازم برخوردار باشند. از آن جا که ضرایب به‌دست آمده برای پرسشنامه، بالای می‌باشد می‌توان نتیجه گرفت که ابزار پژوهش، ابزاری پایا و اعتمادپذیر می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

مطابق با یافته‌های تحقیق ۵۱/۵ درصد از کل پاسخگویان مرد و دارای بیشترین درصد بوده‌اند. همچنین ۴۸/۵ درصد از پاسخگویان زن و دارای کمترین درصد می‌باشند. کمترین سن برابر با ۱۸ سال و بیشترین سن ۲۹ تا ۳۵ سال بوده است. حدود ۶۰/۵ درصد از کل پاسخگویان متأهل و دارای بیشترین فراوانی بوده‌اند. همچنین ۰/۵ درصد از پاسخگویان نیز وضعیت تاهلشان را همسر فوت شده اعلام کرده و دارای کمترین فراوانی می‌باشند. ۳۲/۹ درصد را در این بررسی پاسخگویانی تشکیل داده‌اند که دارای سطح تحصیلات کارشناسی بوده و بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند و ۲/۴ درصد پاسخگویان دارای سطح تحصیلات ابتدایی بوده و کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

بررسی طبقه اجتماعی افراد نشان می‌دهد که اکثر افراد (۵۴/۱ درصد) در طبقه متوسط روبه پایین بوده، حدود ۳۰/۹ درصد در طبقه متوسط روبه بالا و ۹/۷ درصد نیز در طبقه اجتماعی پایین قرار دارند. حدود ۵/۳ درصد جزو طبقه اجتماعی بالا هستند. حدود ۱۶ درصد میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در حد خیلی کم می‌دانند. حدود ۲۱/۷ درصد در حد کم، حدود ۱۳/۹ درصد در حد متوسط، حدود ۲۹/۱ درصد در حد زیاد و حدود ۱۹/۴ درصد نیز میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در حد خیلی زیاد می‌دانند. میانگین مشارکت سیاسی از عدد پنج (حداقل یک و حداکثر پنج) برابر با ۳/۳۶ بوده که نشانگر مشارکت سیاسی متوسط به بالا است. در مجموع حدود ۱۶/۸ درصد میزان مشارکت سیاسی را در حد خیلی زیاد می‌دانند. حدود ۲۵/۳ درصد در حد زیاد، حدود ۲۴/۷ درصد در حد متوسط، حدود ۱۸/۹ درصد در حد کم و حدود ۱۴/۲ درصد نیز میزان مشارکت سیاسی را در حد خیلی کم می‌دانند.

جدول ۱

توزیع پاسخگویان بر حسب میزان مشارکت سیاسی

میزان مشارکت سیاسی	فراوانی	درصد
خیلی زیاد	۶۴	۱۶/۸
زیاد	۹۶	۲۵/۳
متوسط	۹۴	۲۴/۷
کم	۷۲	۱۸/۹
خیلی کم	۵۴	۱۴/۲
جمع	۳۸۰	۱۰۰

فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به سطح سنجش و آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی، برای بررسی رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین دو متغیر همبستگی معناداری وجود دارد و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته یا تایید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که بین اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. اما این رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد. بدین صورت که هر چه میزان اثربخشی سیاسی بیشتر شود، میزان مشارکت سیاسی بیشتر خواهد شد و برعکس هر چه میزان اثربخشی سیاسی کمتر شود، میزان مشارکت سیاسی کاهش می‌یابد. این همبستگی مستقیم با احتمال بیش از ۹۹ درصد معنادار است.

جدول ۲

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی

مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری	نتیجه
۰/۶۵۵	۰/۰۰۰	همبستگی مثبت معنادار و رد H_0

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی برابر با ۰/۶۵۵ و سطح معناداری آن صفر است. به دلیل این که سطح معناداری در ضریب همبستگی کمتر از پنج درصد است، لذا رابطه معناداری بین دو متغیر میزان اثربخشی سیاسی و میزان مشارکت سیاسی وجود دارد و فرض H_0 رد شده و فرض H_1 مورد تأیید است.

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به سطح سنجش و آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای میزان جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی، برای بررسی رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین دو متغیر همبستگی معناداری وجود دارد و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته یا تایید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که بین میزان جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. اما این رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد. بدین صورت که هر چه میزان جامعه پذیری سیاسی بیشتر شود، میزان مشارکت سیاسی بیشتر خواهد شد و برعکس هر چه میزان جامعه پذیری سیاسی کمتر شود، میزان مشارکت سیاسی کاهش می‌یابد. این همبستگی مستقیم و قوی با احتمال بیش از ۹۹ درصد معنادار است.

جدول ۳

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی

مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری	نتیجه
۰/۶۶۰	۰/۰۰۰	همبستگی مثبت معنادار و رد H_0

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی برابر با ۰/۶۶۰ و سطح معناداری آن صفر است. به دلیل این که سطح معناداری در ضریب همبستگی کمتر از پنج درصد است، لذا رابطه معناداری بین دو متغیر میزان جامعه پذیری سیاسی و میزان مشارکت سیاسی وجود دارد و فرض H_0 رد شده و فرض H_1 مورد تأیید است.

فرضیه سوم: به نظر می‌رسد بین باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به سطح سنجش و آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای میزان باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی، برای بررسی رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین دو متغیر همبستگی معناداری وجود دارد و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته یا تایید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که بین میزان باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. اما این رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد. بدین صورت که هر چه میزان باورهای دینی و مذهبی

بیشتر شود، میزان مشارکت سیاسی بیشتر خواهد شد و برعکس هر چه میزان باورهای دینی و مذهبی کمتر شود، میزان مشارکت سیاسی کاهش می‌یابد. این همبستگی مستقیم و قوی با احتمال بیش از ۹۹ درصد معنادار است.

جدول ۴

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی

مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری	نتیجه
۰/۶۷۲	۰/۰۰۰	همبستگی مثبت معنادار و رد H_0

ضریب همبستگی پیرسون بین میزان باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی برابر با ۰/۶۷۲ و سطح معناداری آن صفر است. به دلیل این که سطح معناداری در ضریب همبستگی کمتر از پنج درصد است، لذا رابطه معناداری بین دو متغیر میزان باورهای دینی و مذهبی و میزان مشارکت سیاسی وجود دارد و فرض H_0 رد شده و فرض H_1 مورد تأیید است.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد که بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معنادار وجود دارد.

یکی از متغیرهایی که می‌تواند زمینه را برای مشارکت سیاسی افراد ایجاد نماید، مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. با توجه به سطح سنجش و آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت سیاسی، برای بررسی رابطه متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. بررسی رابطه متغیرها نشان داد که بین دو متغیر همبستگی معناداری وجود دارد و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته یا تایید می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که بین میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت سیاسی آنان رابطه وجود دارد. اما این رابطه مثبت و مستقیم می‌باشد. بدین صورت که هر چه میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشتر شود، میزان مشارکت سیاسی در بین آنان افزایش می‌یابد و برعکس هر چه میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی کمتر شود، میزان مشارکت سیاسی در بین آنان کاهش می‌یابد. این همبستگی مثبت با احتمال بیش از ۹۹ درصد معنادار است. ضریب همبستگی پیرسون بین میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت سیاسی برابر با ۰/۶۱۶ و سطح معناداری آن صفر است. به دلیل این که سطح معناداری در ضریب همبستگی کمتر از پنج درصد است، لذا رابطه معناداری بین دو متغیر میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت سیاسی وجود دارد و فرض H_0 رد شده و فرض H_1 مورد تأیید است.

جدول ۵

ضریب همبستگی پیرسون بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت سیاسی

مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری	نتیجه
۰/۶۱۶	۰/۰۰۰	همبستگی مثبت معنادار و رد H_0

فرضیه پنجم: به نظر می‌رسد که بین موقعیت طبقاتی شهروندان و میزان مشارکت سیاسی رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۶

ضریب همبستگی اسپیرمن بین موقعیت طبقاتی و مشارکت سیاسی

متغیرها	ضریب همبستگی اسپیرمن	سطح معناداری	نتیجه آزمون
موقعیت طبقاتی و مشارکت سیاسی	-۰/۱۶۸	۰/۰۰۰	همبستگی منفی معنادار و رد H_0

با توجه به سطح سنجش متغیرهای موقعیت طبقاتی شهروندان (ترتیبی) و میزان مشارکت سیاسی که کمی بوده و همچنین نرمال بودن متغیرها، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد. ضریب همبستگی اسپیرمن بین موقعیت طبقاتی شهروندان و میزان مشارکت سیاسی برابر با $-۰/۱۶۸$ و سطح معناداری آن صفر است. به دلیل این که سطح معناداری در ضریب همبستگی کمتر از ۵% است، لذا رابطه معناداری بین دو متغیر موقعیت طبقاتی شهروندان و میزان مشارکت سیاسی وجود دارد و فرض H_0 رد شده و فرض H_1 مورد تأیید است. هر چه موقعیت طبقاتی شهروندان بالاتر باشد، میزان مشارکت سیاسی کمتر می‌شود و برعکس هر چه موقعیت طبقاتی شهروندان پایین‌تر باشد، میزان مشارکت سیاسی افزایش خواهد یافت. رابطه و همبستگی منفی و معکوس بین دو متغیر مشاهده می‌شود که با احتمال بیش از ۹۹% درصد معنادار می‌باشد.

در این پژوهش برای بررسی و آزمون فرضیات تحقیق علاوه بر ضرایب همبستگی از تحلیل رگرسیونی و جداول آنالیز واریانس استفاده شده است. تحلیل رگرسیونی این امکان را به محقق می‌دهد تا تغییرات متغیر وابسته میزان مشارکت سیاسی را از طریق متغیرهای مستقل پیش بینی و سهم هر یک از متغیرهای مستقل را در تبیین متغیر وابسته تعیین نماید. رگرسیون چندمتغیره یکی از پرکاربردترین روشها در مطالعات اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود. در این پژوهش از روش رگرسیونی چندمتغیره به شیوه همزمان یا توأم (اینتر) استفاده شده است.

مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر با $۰/۷۸۸$ بوده که نشان دهنده رابطه در حد بالای بین متغیرهای مستقل و میزان مشارکت سیاسی است. مقدار ضریب تعیین برابر با $۰/۶۲۲$ بوده و بیانگر این حقیقت است که $۶۲/۲\%$ درصد از تغییرات میزان مشارکت سیاسی به این متغیرهای مستقل (اثربخشی سیاسی، باورهای دینی و مذهبی و جامعه‌پذیری سیاسی) مربوط است. نتایج آزمون دوربین واتسون نشانگر استقلال داده‌ها از یکدیگر بوده و مقدار آن $۱/۷۶$ است. اعداد $۱/۵$ تا $۲/۵$ برای این آزمون مطلوب هستند.

جدول ۷

خلاصه نتایج رگرسیون چندمتغیره میزان مشارکت سیاسی

ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	آماره F	سطح معناداری	آزمون دوربین واتسون
۰/۷۸۸	۰/۶۲۲	۱۳/۹۷	۰/۰۰۰	۱/۷۶

تجزیه واریانس نیز معنادار بودن رگرسیون و رابطه خطی بین متغیرها را نشان داده که سطح معناداری آن را تأیید می‌کند. آنالیز واریانس نشان می‌دهد مقدار F برابر با $۱۳/۹۷$ بوده و با سطح معناداری صفر می‌توان گفت که به احتمال بیش از ۹۹% درصد اطمینان بین متغیرهای مستقل (اثربخشی سیاسی، باورهای دینی و مذهبی و جامعه‌پذیری سیاسی) و متغیر وابسته میزان مشارکت سیاسی اختلاف معناداری وجود دارد.

مقادیر ضرایب رگرسیونی نشان می‌دهد که متغیر طبقه اجتماعی در سطح ۹۹ درصد و متغیرهای باورهای دینی و مذهبی و جامعه پذیری سیاسی در سطح بیش از ۹۵ درصد معنادار است. به ازای هر واحد تغییر در میزان باورهای دینی و مذهبی، حدود ۰/۴۷۷ واحد در میزان مشارکت سیاسی تغییر به وجود می‌آید. این میزان تغییر در متغیر وابسته مشارکت سیاسی برای متغیر جامعه پذیری سیاسی برابر با ۰/۴۵۶ واحد است. با توجه به مقادیر بتا متغیر باورهای دینی و مذهبی بیشترین و متغیر اثربخشی سیاسی کمترین تاثیر را بر روی مشارکت سیاسی دارد.

جدول ۸

ضرایب رگرسیونی متغیر مستقل با میزان مشارکت سیاسی

متغیرها	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد	بتا	آزمون t	سطح معناداری
مقدار ثابت	۵/۰۸۵	۱۸/۳۹۱	-	۰/۲۷۶	۰/۷۸۵
اثربخشی سیاسی	۰/۷۱۳	۰/۴۳۹	۰/۲۹۶	۱/۶۲۴	۰/۱۲۴
باورهای دینی و مذهبی	۱/۱۱۵	۰/۳۸۶	۰/۴۷۷	۲/۸۹۱	۰/۰۱۰
جامعه پذیری سیاسی	۱/۱۸۳	۰/۴۲۸	۰/۴۵۶	۲/۷۶۳	۰/۰۱۳
مسئولیت پذیری اجتماعی	۰/۰۸۵	۰/۰۸۰	۰/۰۸۸	۱/۰۷۵	۰/۲۸۳
طبقه اجتماعی	۰/۳۷۵	۰/۰۸۵	۰/۱۲۵	۴/۴۳۲	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه گیری

مشارکت مفهومی است چند بعدی و پیچیده که هر جامعه‌ای نسبت به قوام خود، از سطوح مختلفی از آن در ابعاد مختلف برخوردار است. بر همین اساس جوامع مختلف به دنبال ایجاد و افزایش مشارکت شهروندان در عرصه‌های گوناگون اجتماعی هستند تا بدین طریق، همبستگی اجتماعی و پیوندهای اجتماعی شان را محکم و از فروپاشی اجتماعی جلوگیری کنند. با توجه به اینکه انسان‌ها به خودی خود پتانسیل مشارکت را با هدف دستیابی به خئاسته‌های فردی، جمعی، دستیابی به عدل، همبستگی، امنیت، کنترل محیط خود و... دارا هستند. احساس تعلق و درگیر شدن در ساخت و ساز امور جامعه، یک «هویت جمعی» را در جامعه شکل می‌دهد که به عنوان عامل انگیزش اصلی برای مشارکت است. احساس تعلق افراد به اجتماعشان بیشتر در جوامعی مدنظر است که همبستگی ارگانیکی در آن‌ها کمتر است و در نتیجه نیاز به جوشش احساسات عاطفی و واکنش‌های «هویت جمعی» برای پیشبرد برنامه ریزی‌ها در ابعاد مختلف آن وجود دارد.

مشارکت سیاسی یکی از مباحث مهم در جامعه شناسی سیاسی است و یکی از شاخه‌های توسعه سیاسی در کشورها به شمار می‌رود. مشارکت سیاسی هر عمل آزادی (داوطلبانه) موفق یا نایب، سازمان یافته یا غیر سازمان یافته، گاه گاهی یا مستمر، شامل به کارگیری مشروع و یا نامشروع که هدفش تاثیر بر انتخاب سیاستها و خط مشی‌های کلی کشور، اداره ی امور مملکت و انتخاب رهبران سیاسی در هر حکومت خواه محلی یا ملی است. امروزه بحث توسعه و روند حرکت به سمت ارتقای کمی و کیفی شاخصه‌های پیشرفت و توسعه از جمله عوامل بسیار مهمی است که تمام تلاش تصمیم گیرندگان و سردمداران کشورها بخصوص جهان سوم را به خود مشغول داشته است.

داده‌های بدست آمده از وضعیت مشارکت سیاسی شهروندان نشان می‌دهد که میانگین نمره مشارکت سیاسی برای افراد مورد مطالعه برابر ۳/۳۶ است که این نمره در مقایسه با دامنه نمره (۱ تا ۵) در حد متوسط رو به بالا است. در این تحقیق نیز با مشاهده نتایج فرضیه‌ها می‌توان چنین گفت که مشارکت سیاسی جوانان بر اساس آنچه نظریه پردازانی مانند لیپست، میلبراث و گوئل، لرنر و... بحث می‌کنند بسته به عواملی چون انگیزه‌های سیاسی، موقعیت اجتماعی و ویژگیهای شخصی می‌باشد. یافته‌های پژوهش نشانگر آن هستند که متغیرهای مستقل

اثر بخشی سیاسی، جامعه پذیری سیاسی و باورهای دینی و مذهبی با متغیر وابسته مشارکت سیاسی رابطه معنی داری دارند. این پنج متغیر مجموعاً ۶۲/۲ درصد از تغییرات مشارکت سیاسی را تبیین نموده و نقش عملکرد مسئولین بیشتر از دو متغیر دیگر است. هر چه موقعیت طبقاتی شهروندان بالاتر باشد، میزان مشارکت سیاسی کمتر می شود و برعکس هر چه موقعیت طبقاتی شهروندان پایین تر باشد، میزان مشارکت سیاسی افزایش خواهد یافت. بسیاری از تحقیقات رابطه مستقیمی را میان وضعیت اقتصادی و شغلی و مشارکت سیاسی نشان می دهند. افرادی که در شرایط اقتصادی و شغلی بالاتری هستند، غالباً تمایل بیشتری به شرکت در انتخابات از خود نشان می دهند. اگر چه در عمل می توان شواهد قابل ملاحظه ای برای این امر نشان داد اما وجود رابطه خطی و علت و معلولی میان این دو مورد تردید است. پاتریک لوکومت و برنارد دونی از جمله کسانی هستند که ارتباط اینگونه را منکرند و معتقدند که طبقه متوسط نسبت به دیگر طبقات اجتماعی غالباً حضور فعالتری در صحنه های سیاسی از خود نشان می دهند. رویکرد انتخاب عامه که زیر مجموعه نظریه انتخاب عقلانی می باشد تأمین منافع اقتصادی فردی را مهمترین انگیزه افراد برای رأی دادن می داند. بر اساس این دیدگاه مردم انتظار دارند از مزایای اقتصادی دولت بهره مند شوند و لذا احزاب یا کاندیدایی را بر می گزینند که بتوانند در این راه از آن ها منتفع شوند. نظریه منابع یکی از نظریه های جامعه شناختی است که در آن ادعا می شود برخی منابع اجتماعی اقتصادی از جمله تحصیلات، شغل و درآمد بر مشارکت سیاسی افراد تأثیر می گذارند. بنابراین رفتار مشارکتی افراد را باید برحسب عضویت آنان در گروه های شغلی، درآمدی، تحصیلی و غیره توضیح داد. نتایج دارابی (۱۳۹۴) نشان می دهد که بین مشارکت سیاسی زنان و متغیرهای سرمایه اجتماعی، موقعیت طبقاتی، وسایل ارتباط جمعی، تجربه مشارکت سیاسی و اثربخشی سیاسی رابطه معناداری وجود دارد (Darabi, 2015). یافته های پژوهش محسنی تبریزی و همکاران (۱۳۹۵) نشانگر آن هستند که متغیر مستقل پایگاه اقتصادی اجتماعی با متغیر وابسته مشارکت سیاسی رابطه معنی داری دارد (Mohseni Tabrizi et al., 2003). در تحقیق حبیب زاده مرودشتی (۱۳۸۲) ملاحظه گردید که جوانانی که از پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالاتری برخوردار بودند، میزان مشارکت سیاسی-اجتماعی آن ها ضعیف تر بود (Habibzadeh Marvdashti, 2003).

بین مسئولیت پذیری اجتماعی و میزان مشارکت سیاسی رابطه معنادار وجود دارد. هر چه میزان مسئولیت پذیری اجتماعی بیشتر شود، میزان مشارکت سیاسی در بین آنان افزایش می یابد و برعکس هر چه میزان مسئولیت پذیری اجتماعی کمتر شود، میزان مشارکت سیاسی در بین آنان کاهش می یابد. نظریه تکاملی استدلال می کند که شهروند آرمانی یک شهروند مشارکت کننده است و بنابراین مشارکت، اعمال مسئولیت اجتماعی در نظر گرفته می شود. مشارکت یک تجربه یادگیری است که شهروند را نه تنها آگاه از حقوق خود، بلکه آگاه از وظایف و مسئولیت های پرورش می دهد. چنین دیدگاهی در نوشته های ارسطو، جان استوارت میل، دوتوکویل و روسو یافت می شود و نیز بخش مهمی از اندیشه های محافظه کارانه و سوسیالیستی است. اما برای محافظه کار، تأکید بر فرد شهروند مسئول و بنابراین بر عمل فردی، و برای سوسیالیست تأکید بر مسئولیت جامعه در قبال فرد و بنابراین بر عمل جمعی است (Rasch, 1998). دارابی (۱۳۹۴) نشان می دهد که از دیگر متغیرهای مورد بررسی میزان اثربخشی سیاسی بوده و بیش از ۵۷/۲ درصد پاسخگویان رأی دادن مردم در انتخابات را در سرنوشت جامعه اثرگذار می دانستند و حدود ۵۷/۵ درصد آنان فعالیت های سیاسی خودشان را کمی یا خیلی اثرگذار معرفی کردند. با توجه به مقادیر بتا متغیر باورهای دینی و مذهبی بیشترین و متغیر اثربخشی سیاسی کمترین تاثیر را بر روی مشارکت سیاسی دارد. نتایج به دست آمده با یافته های پیشین (Darabi, 2015; Dargahi, 2014) مطابقت دارد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Annual Budget Laws of the Country (2018-2024).
Collection of Financial, Transactional, and Employment Regulations of Universities and Higher Education Centers in the Country.
Collection of Resolutions of the Supreme Council of Science, Research, and Technology.
Law on the Addition of Certain Articles to the Law on the Adjustment of Part of the Financial Regulations of the Government (2). (2014).
Law on the Objectives, Duties, and Organization of the Ministry of Science, Research, and Technology. (2004).
Law on the Permanent Provisions of the Country's Development Programs. (2017).
Statute of the Supreme Council of Science, Research, and Technology. (2023).
Bani Fatemeh, H. (2013). *A Sociological Examination of the Relationship Between Identity Status and Social Health Among Students of Islamic Azad University, Tabriz Branch* Department of Social Sciences, Islamic Azad University, Tabriz].
Darabi, M. (2015). Social Factors Affecting Women's Political Participation in Hamadan Province (Case Study: Nahavand City). *Youth Sociological Studies Quarterly*, 4(17), 57-84.
Dargahi, H. (2014). *The Impact of Social Capital on Political Participation Among Students of Islamic Azad University, Babol Branch* Islamic Azad University, Babol Branch].
Habibzadeh Marvdashti, F. (2003). *Examining the National and Religious Identity of Youth and Its Impact on Their Political and Social Participation* Al-Zahra University].
Mohseni Tabrizi, A., Tabatabai, G., & Marjaei, H. (2003). *Women's Political Participation in 128 Provinces of the Country*.
Mostafa, N. (1996). *Women's Political Participation in Iran*. Ministry of Foreign Affairs, Institute for Printing and Publishing.
Panahi, M. H. (2005). The Impact of Mass Media on Political Participation. *Communication Sciences Quarterly*, Allameh Tabataba'i University, Issues 28-29, Winter 2004-Spring 2005.
Rasch, M. (1998). *Society and Politics: An Introduction to Political Sociology*. SAMT.